

EROSOPIMUKSEN MUKAINEN PYSYVÄ OLESKELUOIKEUS

Erosopimuksen pääsäännöt

Erosopimuksessa annetaan sen piiriin kuuluville henkilöille uusi erosopimuksen piiriin kuuluvan henkilön oleskeluasema.

Tämä oleskeluasema antaa henkilölle oikeuden oleskella vastaanottavassa valtiossa sekä useita muita siihen liittyviä oikeuksia. Näiden henkilöiden oleskeluoikeutta ei ole rajoitettu ajallisesti, vaan oikeus jatkuu niin kauan kuin henkilö täyttää oleskeluoikeudelle asetetut edellytykset.

Oleskeluasema pysyy vastaanottavassa valtiossa samana koko oleskelun ajan, mutta sen antamat oikeudet voivat ajan mittaan parantua.

Tätä ”*yhden oleskeluaseman ja dynaamisesti paranevien oikeuksien*” -periaatetta sovelletaan kaikissa jäsenvaltioissa. Tämä ei riipu siitä, salliiko jäsenvaltio erosopimuksen piiriin kuuluvan henkilön oleskella alueellaan ilman, että henkilön tarvitsee hakea uutta oleskeluasemaa¹, vai vaatiiko se henkilöä hakemaan uutta oleskeluasemaa tiettyyn määräaikaan mennessä².

Uusi oleskeluasema ja kaikki siihen liittyvät oikeudet perustuvat erosopimukseen, eivät erosopimuksen nojalla annettuun oleskeluasiakirjaan (vaikka sopimuksen piiriin pääsyn ehtona on voinut olla määräajassa tehty hakemus). Vaikka jäsenvaltiot voivat velvoittaa erosopimuksen piiriin kuuluvan henkilön hakemaan tällaisia oleskeluasiakirjoja, asiakirjat ovat vain todisteita henkilön oleskeluasemasta.³

Toisin sanoen erosopimuksen piiriin kuuluvalla henkilöllä ei ole oleskeluoikeutta vastaanottavassa valtiossa pelkästään sillä perusteella, että hänelle on myönnetty erosopimuksen perusteella oleskeluasiakirja. Vastaavasti hän ei menetä oleskeluoikeuttaan vastaanottavassa valtiossa, vaikka hänen oleskeluasiakirjansa vanhentuisi tai häviäisi.

Sama periaate koskee myös kaikkia muita oleskeluoikeuteen perustuvia oikeuksia, kuten oikeutta työntekoon. Toisiinsa liittyvät oikeudet ovat voimassa riippumatta siitä, voiko henkilö esittää voimassa olevaa oleskeluasiakirjaa. Jos erosopimuksen piiriin kuuluvalla henkilöllä ei ole voimassa olevaa oleskeluasiakirjaa, hänen on esitettävä muita todisteita oleskeluasemastaan ja muista siitä johtuvista oikeuksistaan.

Erosopimuksen mukainen pysyvä oleskeluoikeus

Erosopimuksen piiriin kuuluva henkilö saa pysyvän oleskeluoikeuden vastaanottavassa valtiossa, jos hän on oleskellut siellä unionin oikeuden mukaisesti laillisesti ja yhtäjaksoisesti viisi vuotta.

¹ Bulgaria, Tšekki, Saksa, Viro, Irlanti, Kreikka, Espanja, Kroatia, Italia, Kypros, Liettua, Puola, Portugali ja Slovakia.

² Belgia, Tanska, Ranska, Latvia, Luxemburg, Unkari, Malta, Alankomaat, Itävalta, Romania, Slovenia, Suomi ja Ruotsi.

³ Asiakirjojen turvallisuuteen liittyvistä syistä erosopimuksen mukaiset oleskeluasiakirjat ovat EU:ssa fyysisiä asiakirjoja, joiden voimassaoloaika on vähintään viisi vuotta ja enintään kymmenen vuotta.

Erosopimuksen piiriin kuuluva henkilö saa erosopimuksen nojalla pysyvän oleskeluoikeuden vastaanottavassa valtiossa ”*Yhden oleskeluaseman ja dynaamisesti paranevien oikeuksien*” -periaatteen mukaisesti ilman eri toimenpiteitä, kun hän täyttää asiaankuuluvat edellytykset.

Hänellä on pysyvä oleskeluoikeus siitä hetkestä alkaen, jolloin hänellä on siihen erosopimuksen mukaan oikeus. Oleskeluasiakirjan myöntämisaikajako ei vaikuta asiaan.

Hän ei myöskään menetä oleskeluoikeuttaan vastaanottavassa valtiossa vain siksi, että hän ei ole hakenut pysyvää oleskeluoikeutta osoittavaa oleskeluasiakirjansa ennen aikaisemman oleskeluasiakirjan voimassaolon päättymistä.

Pysyvän oleskeluoikeuden osoittavat oleskeluasiakirjat myönnetään hakemuksesta. Hakijan on toimitettava tarvittavat liitteet. Pysyvän oleskeluoikeuden osoittavaa oleskeluasiakirjaa voi hakea siitä hetkestä alkaen, kun oikeus pysyvään oleskeluun syntyy.

Vastaanottava valtio myöntää oleskeluasiakirjan tarkistettuaan, että myöntämisen edellytykset täyttyvät. Tätä varten vastaanottava valtio voi tarkistaa, että hakija on oleskellut yhtäjaksoisesti viisi vuotta vastaanottavassa valtiossa ja noudattanut oleskelun ehtoja (oleskelun kesto ja laillisuus).

Vastaanottava valtio voi kuitenkin vaatia, että erosopimuksen piiriin kuuluvalla henkilöllä on voimassa oleva oleskeluasiakirja. Se saa määrätä hallinnollisia seuraamuksia sille, joka ei noudata kansallisen lainsäädännön mukaista velvollisuuttaan hakea oleskelulupaa tai uusia se määräajassa. Tällaisten seuraamusten on oltava oikeasuhteisia, syrjimättömiä ja tehokkaita. Ne eivät kuitenkaan saa rajoittaa varsinaista oleskeluoikeutta.

Pysyvä oleskeluoikeus ilman oleskeluasiakirjaa

”*Yhden oleskeluaseman ja dynaamisesti parantuvien oikeuksien*” -periaatteen ansiosta erosopimuksen piiriin kuuluva henkilö voi joskus joutua tilanteeseen, jossa hänellä on pysyvä oleskeluoikeus vastaanottavassa valtiossa, mutta hänellä ei ole kuitenkaan sitä osoittavaa oleskeluasiakirjaa.

Tämä ei ole epätavallinen tilanne, vaan jäsenvaltiot ovat käsitelleet vastaavia tilanteita EU:n kansalaisten vapaata liikkuvuutta koskevan EU:n lainsäädännön pohjalta, kun kyseessä ovat olleet liikkuvat EU-kansalaiset (EU:n kansalaiset, jotka asuvat jossakin toisessa jäsenvaltiossa kuin omassaan).

Useimmat erosopimuksen piiriin kuuluvien henkilöiden oikeudet eivät riipu siitä, onko heillä väliaikainen vai pysyvä oleskeluoikeus.

Erosopimuksen mukainen pysyvä oleskeluoikeus on merkityksellinen seuraavissa tilanteissa:

- a) sallitut poissaolajaksot vastaanottavasta valtiosta;
- b) opintotuen ja -lainojen saatavuus työelämän ulkopuolella oleville;
- c) arvio suhteellisuusnäkökohdan merkityksestä, kun henkilön asemaa rajoitetaan yleiseen järjestykseen tai yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä;
- d) arvio oleskeluedellytysten soveltumisesta Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten perheenjäseniin; sekä
- e) erosopimuksen piiriin kuuluvan henkilön asuinpaikka, kun hän ei kuulu työvoimaan.

Oikeuden voimassaolo ja sen toteutuminen käytännössä on erotettava toisistaan.

Kun syntyy tilanne, jossa oikeuden voimassaolon ja käytännön toteutumisen välillä on epäyhtenäisyyttä, vastaanottavan valtion viranomaiset eivät voi kieltäytyä hyväksymästä

pysyvää oleskeluoikeutta ja kaikkia siitä johtuvia oikeuksia pelkästään sillä perusteella, että henkilö ei ole esittänyt pysyvään oleskeluoikeuteen oikeuttavaa oleskeluasiakirjaa.

Erosopimuksen piiriin kuuluvalla henkilöllä on tällaisessa tilanteessa velvollisuus esittää muita todisteita pysyvistä oleskeluoikeudestaan. Vanhentuneen oleskeluasiakirjan esittäminen voi tässä tilanteessa auttaa täydentämään muita asiakirjoja. Tämä menettely voi vastata pysyvän oleskeluluvan hakumenettelyä, ja se voi johtaa oleskeluasiakirjan myöntämiseen.

Mikäli hakija vetoaa oleskeluoikeuteen ilman pätevää oleskeluasiakirjaa (*väliaikainen tai pysyvä*), tilanne on hankala suhteessa kolmansiin osapuoliin, kuten työnantajiin.

Toisin kuin vastaanottavan valtion viranomaiset, kolmannet osapuolet eivät yleensä pysty arvioimaan ilman pätevää oleskeluasiakirjaa, kuuluuko henkilö erosopimuksen piiriin. Kolmannet osapuolet voivat vaatia henkilöä esittämään erosopimuksen nojalla myönnetyn pätevän oleskeluasiakirjan.

Vastaanottava valtio voi tällaisessa tilanteessa kuitenkin auttaa kolmansia osapuolia esimerkiksi siten, että maahanmuuttoviranomainen tutkii asian.

Lisätietoja erosopimuksesta löytyy komission tiedonannossa [Komission tiedonanto Ohjeasiakirja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan eroamista Euroopan unionista ja Euroopan atomienergiayhteisöstä koskevaan sopimukseen Toinen osa – Kansalaisten oikeudet](#) (C/2020/2939, EUVL C 173, 30.5.2020, s. 1). Näillä ohjeilla ei muuteta kyseistä komission tiedonantoa vaan ainoastaan täydennetään sitä.

Pysyvää oleskeluoikeutta käsitellään ohjeiden 2.3 kohdassa.